

V sredo in saboto

izhaja in velja:

Za celo leto	6 for.	20 kr.
„ pol leta	3 „	30 „
„ četert leta	1 „	70 „
„ mesec	— „	60 „

Po pošti:

Za celo leto	7 for.	50 kr.
„ pol leta	3 „	80 „
„ četert leta	2 „	— „
„ mesec	— „	70 „

SLOVENEK.

Oznanila.

Za navadno dvestopno versto se plačuje: 5 kr., ktera se enkrat, 8 kr., ktera se dvakrat, 10 kr., ktera se trikrat natiskuje; večje pismenke plačujejo po prostoru.

Za vsak list mora biti kolek (štampelj) za 30 kr.

Rokopisi se ne vračajo.

„Živi, živi dub slovenski, bodi živ na veke!“

Nar. posem.

V Celovcu v saboto 28. oktobra 1865.

Tečaj I.

Program slovenskih federalistov.

IV.

Kar je prijatelj naš — k iz Štajerskega pravil „Tagespošti“ v Gradcu, ravno to velja več ali manj vsem drugim časnikom. Pa škoda za čas in trud, da prazno slamo mlajimo: Poznamo nemške Papeheimer-je in zatorej vemo, da je vse le bob ob steno; kar so si v glavo ubili, ne spraviš jim več iz glave. Zatorej pustimo jih in dokazujemo, zakaj da smo „misli o našem programu“ ravno tako in ne drugači osnovali.

Jedro našega programa je narodnost in samouprava. Zakaj da pa tako glasno in pred vsem drugim povdarjamo narodnost in stavimo jo na prvo mesto? Najprej zavoljo tega:

a) ker hočemo po svojem živeti. Duh narodnosti je potegnil po celem svetu, in vsi narodi in narodiči se poganjajo za narodnost svojo, in ta njim vsem stoji više nego politična svoboda, stoji njim vsem na prvem mestu. Poglejmo na Nemce v Slezvik-Holštajnu; imeli so vso politično svobodo od Dancev, katerih ustava spada med najsvobodnejše celega sveta, — zakaj da niso bili zadovoljni in so vpili jojneme in na pomagaj? Danci so jim namerjali spodkopati narodnost, vzeti njim nemški jezik in jih prestvariti v Dance. — Irčani na Angleškem uživajo tudi vse hvale vredno angleško ustavo in angleško svobodo. Pa kaj smo brali ravno te dni od Feničanov, ki so se spuntali zoper Angleže. Irčani niso zadovoljni z največjo politično svobodo, hočejo si ohraniti svojo narodnost in ostati še dalje Irčani. — Tudi Hrvatje so imeli prav liberalno ogersko ustavo in življali politično svobodo, po kateri se nam sline cedijo. Pa vendar so za orožje zgrabili in černo vojsko napravili zoper Madjare; in veste zakaj? Madjari so bili volje, vzeti jim starodavno slavjansko narodnost in pomad-

jariti jih. Tako tudi mi Slovenci hočemo ohraniti pred vsem svojo narodnost, ostati Slovenci in živeti po svojem: Narod brez narodnosti je telo brez kosti! Živeti je pred vsem drugim najpopred treba, — vse drugo se sčasoma že pridobi, — za merliča pa je le črna jama!

Dalje stavimo narodnost na prvo mesto: b) ker hočemo Avstrijo ohraniti.

Avstrija šteje več različnih narodov, — pa dozdej ni bila vsem enako pravična. Takraj Litave so gospodovali Nemci, unkraj Litave pa Madjari, da! bili so celó časi, v katerih so Nemci skušali gospodovati po celem Avstriji nad vsemi narodi. Cesar Jožef II. bil je volje, vso Avstrijo ponemčiti; tudi Dr. Bach je bil ravno te misli. Pa vselej so take poskušnje pripravile Avstrijo v največjo navarnost in jej skorej konec storile. Zgodovina avstrijske države uči, da more Avstrija le tedaj srečna, mogočna in slavna biti, ako bode pravična vsem svojim narodom. — Dokler se bode treba avstrijskim narodom za narodnost bati, tako dolgo ne bo v Avstriji ne zadovoljnosti ne miru,“ pisal je leta 1849 slavni naš Palacky. Nobena narodnost v Avstriji ne sme iskati ali življati predpravice, nobena ne sme gospodovati nad drugimi, vsi narodi naj živijo kot otroci enega očeta med seboj v ljubezni in edinosti po besedah presvitlega cesarja: „Enaka bremena — enake pravice.“ Le tako bodo Slovani sploh in Slovenci posebej zadovoljni. In če slišijo in čutijo naši slovanski bratje na jugu, ki milo zdihujejo pod težkim jarmom grozovitnega Turka, če čutijo in slišijo, da se nam Slovanom v Avstriji dobro godi: kam bode njim visela glava, kam jih vleklo serce? Kedar enkrat bje Turčiji poslednja ura, kedar pobirajo Turki šila in kopita, in kedar ubogim keršanskim Slovanom na Turškem prisije rumeno solnčice boljših časov, tedaj nastopijo tudi za Avstrijo najimnit-

nejši časi — časi sreče ali nesreče. Slovani želimo si Avstrijo srečno, mogočno in slavno, zatorej toliko povdarjamo narodnost in narodno ravnopravnost.

Slednjič stavimo narodnost na prvo mesto:

c) ker pri tem boju stojimo sami. Rado se Slovanom očita, da so nazadnjaci, da za svojo narodnost prodajo vse politične svobode in pravice. Pa to vse je le gerdo obrekovanje in nesramno natolcevanje. Nočemo segati v starodavno zgodovino slavjanskih narodov in iz nje dokazovati, da je slovanski narod od nekedaj že demokratičen in svobodomiselen; le samo iz novejših časov hočemo par besedi omeniti. Leta 1848 je slovanski shod v Pragi na narode evropske razposlal manifest ali razglas, v katerem veje duh najčistejše svobode. Tam se bere: „Za to mi Slovani zaveržemo in studimo vsako gospodarstvo vsake sile, ki se zraven postave vzdiga; zaveržemo vse privilegije in predpravice, kakor tudi vsakere razdele stanov; želimo črez in črez enakost pred postavo in enako mero pravic in dolžnost za slehernega; kjer se koli med milijoni le en sam suženj rodi, tam še prave svobode ne poznajo. Da! svoboda, enakost in bratsvo vseh v državi živčih je kakor pred jezero leti tudi danes spet naše geslo.“ Tako svobodo so vsem narodom oznanovali sami „svornostniki“, ktere so Nemci psovali same divjake. Tudi žalostni časi najslavnejših nemških liberalcev Bacha in Schmerlinga jasno pričajo, da smo Slovani vsi za politično svobodo. Berite naše časnike v slovanski in nemški besedi; pogledjte v ječe, po katerih so slovanski rodoljubi zdihovali; preštejte denarje, ki so jih za kazen plačevali; prašajte ptuje dežele, po katerih so se slovanski pervaki kot pregnanci valjali. Te nesreče jih gotovo niso zadevale, ker so bili premalo liberalni, ker so bili starokopitneži. Naj pa le Nemci kažejo znanja in priče svoje politične libe-

Besednik.

Hajdimo v Rezijo!

Spisal L. F.

(Dalje).

Resiuta (Slovenci pravijo: na Beli) je majhen tržič ali večja vas, ki ima vse hiše na kupcu skupaj in nekaj ozkih ulic in stegen. Najimnitniša stavba je v enem loku obokani most čez Rezijski potok, ki je bil pod rajnkim cesarjem Francem I. dodelan. Poleg ceste so čedniše hiše, v stranskih ulicah pa revne kočje.

V Resiuti bilo je tisti dan kaj nemirno. Raznesla se je bila novica od furlanskega „puča“ in lovski bataljon, ki je bil na Korško namenjen in je že do Resiute primarširal, moral je po višem povelju nazaj na Laško. Ravno tisto jutro so se bili vsi nevoljni nazaj zasukali.

Iz Resiute pot v Rezijo najti ni ravno lahko. Rezijska dolina nima širocega ravnega vhoda, kot druge doline; ravni vhod si je rečica ali bolj prav Rezijska bistrica prilastila, pešec in voznik si morata drugega

vhoda poiskati. Po ozkih ulicah prideš v še ože stegne in skoz temnosiva stara vrata do klanca, po katerem se po kačje vije in spenja pot v Rezijo. Klanec ni ravno visok, ali strm je in pot tako ozka, da je le za Rezijske vozove. Na vrhu klanca vabite dve tičnici mimopotovajoče tice v mreže in na limance; nas pa je le razgled zanimival. Koliko skalovja je ljubi Stvarnik nametal na tem koscu sveta! Kamor obrneš oko, povsod je golo skalovje; le tu pa tam se nahaja kaka medla smrečica ali kruljev borovec, unstran Bele okoli Moznice je pa nekaj obdelanega polja. Toliko skrbnejši se pa glešta pičlo zemljišče. V koših nanosijo jeseni gnoja po strmih senožetih, da imajo drugo vigred in poleti kaj seči. Kdaj se bojo učili naši rojaki z gnojem varčevati, senožetim in travnikom bolje streči?

Ko jo primahamo vrh klanca, ki vhod do Rezijske kakor klin zapira, sedemo spet na voz in hajdi v Rezijo! Cesta gre sprva močno navzdol do struge, potem pa je večidel ravna, po hudih strmih napeljana in prav dobra. Ali voznja je bila strašna. Mene kar bode ne obhaja omotica zavolj strmin, ali kedar sem z voza v globoko strugo pogledal in nisem od ceste na strani sledi zapazil, zvrtele se mi je kar v glavi; kedar sem

pa pogledoval kviško, sem se bal, da ne bo ta ali una skala na nas zagromela in nas do dobrega zmlela.

Človeka prav lahko obidejo take smrtne misli; poleg pota so eden za drugim železni križci z železnimi rokičami, ki mimogrede opominjajo moliti za tiste, ki so na tem potu po nesreči poginili. Na enem ovinku, ki je najnevarniši, videl sem 7 takih železnih križcev. Blizo več od pol ure smo se vozili poleg te strahovite strmine, pešec bi imel dobro uro hodá. Sedaj se nam prikažejo prve kočje, zidane po laško.

Vsak kosce zemljišča je skrbno ograjen in nasajen z drevjem. Dolina se širi, kočje so vedno bolj pogostoma. Cesta je prijetniša, potem se pa zavije v globoko strmo grapo, ktera je vsa polna velikih peči. Vrh grape na ravnem je vas in podružna cerkva St. Jurja. Od St. Jurja do Ravance (Prato) ali farne vasi je dobre tri četrt ure hodá večidel po ravni cesti sred peččenega polja. Kraj me je močno spominjal na Podgorjane v Rožu; kajti tudi tu so skale močno po polju razmetane.

Farna vas se imenuje po rezijsko „Ravanca“, po naše Ravnica, po laško pa „Prato“. Ima po številu najmanj hiš, pa vendar je le glavna vas, v kateri stanuje „capo di com-

ralnosti; pa bojimo in sramujemo se mi namesto njih, ker jih ne bo sila veliko. Naj nam le naštejejo svoje stanovitno in vsestransko liberalne časnike, — naj nam le pokažejo svoje rodoljube, ki šo terpeli za voljo prevelike politične svobode, — naj nam le povedo liberalne postave, ki so jih skovali nemški svobodnjaki! Mislimo, da vse njih liberalne trofeje naštejemo na perstih ene roke.

O pravem času smo in bodemo Slovani sploh in mi Slovenci posebej zagnali svoj glas kot močna trobenta tudi za politično svobodo, naj so Nemci prepričani, da bomo stali njim zvesto na strani in na pomoč in da jih ne bomo pri tem slavnem pa težavnem delu zapuščali samih, tem manj jih pa še motili in zavirali, kakor žalibog oni nam delajo pri našem dolgem boju za narodno svobodo. Tu stojimo sami Slovani, nimamo pravega prijatelja nobenega, — nasprotnikov pa na milijone. Torej nam pa tudi zdrava pamet pravi in nas goreče rodoljube priganja in sili, da si na narodnem polju napejamo vse žile in moči, — da ne poginemo!

Zdaj vidite, zakaj da smo slovenski rodoljubi postavili v svojem programu narodnost na prvo mesto.

Avstrijsko cesarstvo.

Z veliko serčno radostjo smo napovedovali, da bode skorej djakovski škof Strossmayer za hervaškega dvorskega kanclerja izvoljen. Od dne do dne smo radovedni pa radostni nategovali ušesa ter serčno želeli, naj bi se to res zgodilo, ker se nam v sedanjih važni in osodopolni dobi ta deržavnik v ministerstvu zares potreben dozdeva. Teh misli so gotovi tudi vsi politično izobraženi Slovenci, pa tudi pri drugih Slovanih je bil le en glas, naj bi se to zgodilo! Ali ni se nam po zdanjih novicah spolnila vroča želja! Poročilo za poročilom dohaja, da so v ministerstvu Madjari zmagali nad Belcredijem, ki se je neki prav dobro potegoval za djakovskega škofa, ali zastoj! On tedaj ne bo kancler, ampak pl. Zidarč *) ali pa madjaron grof Pejačević, kakor se zdaj čuje. Madjarji po tem takem zdaj veliki zvonec nosijo in pasti mora, kdor ž njimi v en rog ne trobi! Da jim je pa kaj več treba, kakor samo „figuranta“, vidi se iz tega, ker z Mažuraničem niso zadovoljni in mu namestnika iščejo. Po naših mislih je tudi zdaj zastoj, da „Domobran“ svojega gospoda in podpornika zagovarja in umiva, — „der Mohr hat seine

*) Je — tudi madjaron — neki že izvoljen.

Vred.

Schuldigkeit gethan, der Mohr kann gehen“ — zdaj je na vsako stran več treba, kakor samo „figuranta!“ Ne pričakujemo pa, da bodo Madjarji, če tako počenjajo, kakor so jo zdaj zastavili, preziraje razun Nemcev vse druge narode in edino le delovaje za dualizem, tudi srečen konec dosegli. Tega nikakor! Mi mislimo, da bode še Strossmayer kdaj dober, ako že prepozno ne bo! Naj bi se vendar pravi čas ne zamudil! — Med poprejšnjimi centralisti ali zdanjimi „grossösterreicheri“ in avtonomisti še ni edinosti. Vsako jutro nam prinaša kak nov program, pa vedno še ne pravega! To je politična nemška razumnost in veličina! — Govori se pa za gotovo, da Bach ostane na Dunaju in napravi s pomočjo poprejšnjih veljakov: Smerlinga, Lasser-a in Lichtenfelsa, posebno zakladnico ali fond, s katerim mislijo centralizem z nova podpirati! Novo „Presse“ so si pa neki za svoj časnik odbrali. Lepa reč! Na Dunaju, kakor tudi v Gradcu, Celovcu itd. se ni praznoval 20. oktober. Čemu tudi? Pa kaj pravimo, obhajal se je, obhajal pa tako, kakor ga more le narobe — svet obhajati! Slišati in brati je bilo od bolj ali manj debelih zabavljal, primkov in fraz, ki nemški oliko in bistroumnosti kaj malo časti delajo! Zdaj ko nam je „svobodna in odperta pot“, zdaj nam ti poprej tako mogočni politikarji kažejo na 17 zgubljenih let, kakor da bi bili mi tega krivi, in stavijo se na staro negacijo in „mi lahko čakamo“, med tam ko vendar že mora vsak še tako lakomiselen človek spoznati, da se ne da več čakati in da je treba hitro za orodje prijeti, da si postavimo nov dom. Le otroci, nevedneži pa hudobneži morejo tu nasprotnih misli biti!

V Insbruku se je pa obhajal 20. oktober, kar nam kaže, da so Tiroljci pametni Nemci.

Od novega posojila se še nič gotovega ne sliši.

Od praških svečanosti pripoveduje bolj na drobno „Besednik“. — Govorilo se je tudi, da je Benedek za maršala izvoljen, pa ni res, kakor tudi to ne, da bode armadno nadpoveljstvo v Veroni nehalo. — Vlada bi pa prav storila, če bi se tudi kaj za beneške Italijane pognala, da se kako po ustavni poti pridružijo našemu cesarstvu.

Cesar Ferdinand je bolen.

Dežele notranje-avstrijske.

Iz Celovca. A. E. (Katehet normalne šole.) Serčno nas je razveselila novica, da mnogo zasluženi in viskokučeni gospod Dr. Janez Wilhelm postane kerški stolni korar. Dolga leta je opravljal službo

kateheta normalne šole, učitelja katehetike in pedagogike za bogoslovce in pripravnike, zraven pa je še bil svetovavec škofijskega konsistorija in izpraševavec pri farnem konkursu. Vse te službe je opravljal neutrudljivo in zvesto, zraven pa za vse to dobival le prav slabo plačo na leto. Zatorej se godi samo pravica, da ga je zdaj ta sreča došla, — naj vživa svoje častno in visoko mesto še veliko let! — Ker pa on odstopi, bode prazno nekaj prav imenitnih služeb: pride nov katehet za normalko, ki je tudi zraven učitelj za bogoslovce in pripravnike in izpraševavec pri farnem konkursu. Ne morem drugači, da spet povzdignem svoj glas v imenu koroških Slovencev in lepo prosim, naj se na to prazno mesto postavi gospod, ki je popolnoma zmožen slovenskega jezika.

Katehet normalne šole mora znati slovenski. Veliko je učencev na celovški normalki, ki nemški ne znajo ali celo nič ali prav malo; kolika težava pri poučevanju, ako katehet ni zmožen jezika slovenskega! Tudi se lahko godi, da bi učenec po slovenski znal odgovoriti prav dobro, po nemški pa gre prav slabo, — ali to ni krivica za učenca? Kolika težava pri pripravljanju učencev za sv. spoved in sv. obhajilo. Marsikteri učenec še v visokih latinskih šolah to presveto opravilo opravlja v svojem maternem jeziku. Že zavoljo tega je treba, da novi katehet zna slovenski. Pa premišljimo še to le: Marsikteri slovenski učenec pride iz domače šole v celovško in bil bi ugoden za 3. ali 4. razred. Vseh predmetov se je za silo po nemški naučil, le keršanskega nauka se je učil doma samo slovenski in to po postavi; kajti postava, ki se bere v zakoniku za kerško škofijo l. 1860 pod števil. 237 zaukazuje, da se mora keršanski nauk po vseh razredih ljudskih šol v maternem jeziku učiti. Zatorej se lahko zgodi in se je že res zgodilo, da prav priden slovenski učenec ob eno celo leto pride, ker skušnje iz keršanskega nauka ni mogel dobro storiti, ako ravno za vse to trohice ne more; — leto pa je dolgo, in v enem letu se marsikaj zamudi in zapravi.

Pa tudi učitelj katehetike in pedagogike mora prav za prav slovenski znati. Tretjina koroških far in šol je slovenskih, po katerih vseh se na leci in v šoli vse po slovenski uči. Ali je torej pametno in koristno, da se slovenski bogoslovci in pripravniki za svoj poklic tako pripravljajo, kakor da bi šli služiti in delati med terde Nemce? Naj se bogoslovcem in pripravnikom toliko poskerbi, da vsaj to, kar keršanski nauk zadeva, slišijo tudi v tistem jeziku, v katerem bodo skorej poučevali.

mune“, pleban ali župan in župnik (fajmošter). Kraj, kjer je Rezijska farna vas in cerkev, je res le ozka ravnica, ktera je pa dosti visoka, da iz nje celo Rezijski potok v globoki in široki strugi, ki pridrvi izpod visokega Kanina na vzhodni strani in iz Bovških gor in se pri Resluti v Belo izlija. Ta potok deli celo dolino, ki je od vzhoda do zapada kacih 5 — 6 ur dolga, na dva dela, ki sta pa spet po hudournikih, ki iz golih skalnatih sten prideró, razdeljena v več ravnice; na njih stoji 5 večih vasi, ktere imajo vse lepa slovenska imena. Najzadnje vas pod Kaninom mi je Rezijan imenoval Salbico ali Stolbico; v zemljevidu najdem pa zapisano Stolčica, in še drugo vas pod Kaninom po imenu Korilis. Kdo ima bolj prav, Rezijan ali zemljevid, ne vem na tanjko razločiti, ker celo do Stolbice nisem prišel; zemljevidu pa več zaupam. Na levem bregu Rezijske ali na južni strani na podnožju visokih plešastih vrhov, vétric farni vasi, sta dve podružni vasi dobre pol ure saksebi. Izhodna vas se kliče Osoje ali Ožjak, laški Osseaco in zares to ime zasluži, ker je v osojni legi; druga vas proti zapadu je Njiva, krog ktere je še največ polja. Hiše so kakor po laških vaséh vse na kupu, vasi pa pre-

cej velike. Njiva šteje 89, Osoje pa 152 polhištev. Vsaka vas ima tudi svojo cerkev in svojega kaplana, ki pa pri farni cerkvi stanuje. Poddružnic znotraj nisem videl, ker nam je časa zmanjkalo, da bi vse vasi obiskovali! Tolikanj zvestejši smo pa ogledali farno cerkev, ki ima prijazno solčno lego in je posvečena Marijnemu vnebovzetju. Zatorej je tudi vsako leto na veliko Gospojnico v Rezijski velik shod in slovesna procesija, h kateri še celo iz Koroškega prihajajo pobožni ljudje.

(Konec pride.)

Listi iz Prage.

(Popotne misli. Svečanosti 20. oktobra na čast.)

— r — Trda noč je še bila, ko me je vozovlak, zapustivšega drago mi domovino, po dolgi vožnji priural spet na slovanski svet, na zemljo češko. Ščasoma se je vendar jelo daniti in odpiral se je po malem razgled po prostranih planjavah severoslovanskih. Kar je najbolj zanimalo moje oči, bile so velikanske tovarne ali fabrike, ki so bruháje gosti dim iz visocih dimnikov ena za drugo se vrstile ob cesti, po kateri jo je v brzemu teku pihal hlapón. Bile so mi priča češke

razumnosti in marljivosti. Ali otožnost mi prežene namah vse veselje, ki mi ga je dal ta pogled, ko se spomnim svoje z naravnimi lepotami tako bogato obdarovane pa ubožne domovine, v kateri narašča siromaštvo od dne do dne, ker vsled nevednosti in pomanjkanja peša rodovitnost zemlje, in vsled nezgod vsake baže hira in umira obrtništvo. Iz teh in enacih žalostnih misli me prebudi hipoma klic „Praha“. Kakor električni tok prešinil in oživil mi je glas ta po dolgi in težavni vožnji premrle ude, in lahkih nog sem stopal med temnosivimi palačami staroslavnege mesta in začudeno ogledoval in prebiral po hišah in prodajalnicah brezštevilne slovanske napise, kakoršnih okó ni bilo vajeno gledati, celo v središču narodnosti slovenske, v tako imenovani beli Ljubljani ne.

„Znabiti res nisi zastoj zlata Praga“, mislil sem si že takrat, in res prepričal sem sem se v malo dneh, kar tu bivam, da je Praga v resnici zlata, svitla zvezda na obzorju Slovanstva, zvezda, na katero se je pogostoma ozirati zlasti nam Slovencem! Toda v katerem oziru, zakaj in kako, povedal bom drugi krat; za danes naj le omenim ob kratkem svečanosti, ki so se godile tu 19. in 20. oktobra v slavo ustavni oktoberski di-

In slednjič mora prav za prav tudi izpraševavec pri farnem konkursu slovenski znati. Nihče ne more podreti, da se jezik tiste besede privadi, v kateri kdo večkrat ali vselej govori. Tudi terdemu Slovence se bode jezik spotal in ustavljal, ako je leta ia leta nemški pridigoval in katekezoval, zdaj pa je enkrat prisiljen, naj to slovenski opravlja. Ravno taka bode tudi narobe. Zdaj pa stavimo, da kak slovensk bogoslovec pride na slovensko kaplanijo, da 12—15 let pastiruje po slovenskih farah, — potem pa pride delat farni konkurs in tu je vse po nemški: pridiga in keršanski nauk pismeno in ustmeno. Ali to ni prava težava za slovenskega duhovnika? Res, da so premilostljivi knezoškof že večkrat dovolili, naj se vsi ti praktični predmeti delajo tudi po slovenski; pa vendar je sitno, da po tem pravi in redni profesor in izpraševavec ne more razsojevati odgovorov in spisov, in marsiktereža že to samo odvrča, da ne nareja, kakor bi rad in lože, svoje preskušnje v slovenskem jeziku. Vse te sitnosti pa odpadejo, ako je gospod izpraševavec zmožen slovenskega jezika.

Lepo prosimo in tudi pričakujemo, da nam bodo premilostljivi naš knezoškof blagosloveno uslišali našo že pred nekimi tedni izrečeno ponižno pa pravično in postavno prošnjo, in nam za najvišega šolskega ogleda cele škofije postavili moža, ki zna v resnici slovenski. Ravno tako pa tudi prosimo in pričakujemo, da bodo za prvega kateheta normalne šole nam dali tudi moža, ki je zmožen slovenskega jezika, naj si bode po rodu Nемеc ali Slovenec. Skorej se sklene za nas Slovence preimenitna razsodba; — da bi se sklenila tudi nam na srečo in blagor! —

Iz laške nadfarske na štajerskem. 22. oktobra 1865. (Slovenski duh tukaj. Pol. katekizem. Učiteljska skupščina.) Duh slovenski se povsod zbuja; narod vstaja iz dolgoletnega škodljivega mu spanja. Tudi priprosti kmet začne se čutiti, da je slovenske krvi, da je sin mogočne majke Slave. Vidi se to veselo gibanje posebno v savinski dolini, ktera že dolgo slovi zaradi svojega slovenskega duha, vidi se to tudi v laški nadfari in sploh v celi laški dekaniji. Kmetje tukaj pri nas se zmirej bolj in bolj zavedajo svojih pravic in da se jim ni treba več sramovati, da so Slovenci. Tega narodnega duha gojijo pri nas posebno slovenski duhovni, kateri povsod slovijo kot vneti zagovorniki narodnih pravic.

Kako tudi posebno v naši fari ljudje želijo, kaj več o slovenski narodnosti vedeti, kako se veselijo, če tudi kaj malega zvedo, kako je kaj z našo državo, z našo vlado,

z našo ustavo, pokazali so te dni, ko se jim je oznanilo, da se v kaplaniji dobivajo bukvice, ktere priprostim ljudem veliko lepega in imenitnega o tem povejo in jim v mnogih rečeh oči odprejo. Hitro po svetem opravilu je privrelo vse polno ljudi v kaplanijo, in v trenutku se je 45 iztisov izvrstnega gospod Einšpielerjevega „Političnega katekizma za Slovence“ razprodalo. Ljudje so se kar trgali za ta poduk, in še po več iztisov se je v Celovec poslalo, zakaj ljudje še zmirej vprašujejo po njem. Mnogo jih je že nazaj prišlo v kaplanijo, ter so se prav ponižno zahvalili ter rekli: Zdaj še le prav za prav vemo, kaj smo in kje smo, kaj in kako smemo in moramo ravnati, če hočemo tudi enkrat pravi Slovenci postati! — Oh kako mora to rodoljubno srce veseliti, da se prosto ljudstvo začanja zbuja! Naj tedaj vtilhnejo taisti nesramni lažnjivci, ki Slovincem zmirej očitajo, da prosti narod ne mara nič za izobraženje, za ustavo, za svobodo, za pravice svoje. To ni res! Se ve da se ni mogel poganjati za svoje, ker je bil vedno zatiran, pod oblastjo drugih narodov, povsod zasramovan in zaničevan. Pa ti zalostni časi so, ako Bog da, prešli, novo prijazno solnce nam začanja izhajati, ktero bo s svojimi prijaznimi žarki razpodilo dolgo temno noč, v kateri je po krivičnem ležal naš narod, sicer majhen, toda krepkega, bistrega uma in pobožnega srca. Živili Slovenci! — V laškem trgu bo v dekaniji prihodnjo sredo, t. j. 25. t. m. posvetovavni zbor učiteljev laške dekanije, o katerem Vam hočem prihodnjič kaj pisati, ako Vam je drago. *)

Iz Bohinja. — 1 — (Prihod 2 škofov; Triglav in Savica). Iz mnogo krajev slovenske zemlje dopisujejo ti, predragi „Slovenec“! iskreni rodoljubi važne dogodbe, prijetne in žalostne, le iz podnožja velikanskega Triglava se dosihmal še ni oglasila živa duša! Vidi se mu, da je nekako čemeren in jezen, zakaj že dalj časa svojo kučmo globoko poteguje čez svoj zgerbančeni obraz. Nekako ponosno in radostno pa se je, zdi se mi, oziral 18. t. m. v našo lepo in krasno dolinico, ki so jo premilostljivi knezoškof kerški, dr. Valent. Wiery, s svojim sosedom, labodskim knezoškofom, obiskati blagovolili. Zares velika sreča in čast za nas, videti in imeti dva knezoškofa v svoji sredi! Celó Savica, ki se je za več tednov radovednim pogledom obiskovavcev sramožljivo skrila, je malo ur popred s svojega skrivnega hrama vsa nališpana pribobnela, da bi se tako imenitnima in visokima gostoma spodobno in primerno pokazala. — Ali nista je mogla

*) Lepo prosimo!

Vredn.

obiskati, ker je bilo vreme nestanovitno in kratek Jima odmerjen čas; zapustila sta dolinico ob 4. popoldne ter se napotila proti Ljubljani. Mi pa smo Jima, presunjeni od milega pogleda, iz serca zaklicali: „Srečni pot! Z Bogom!“

V Ljubljani 24. oktobra. J. Y. (Beseda čitalnice in Sokola na čast 20. oktobra; praznovanje v gledišču.) V nedeljo 22. t. m. napravila sta naša čitalnica in Sokol slovesno besedo s plesom v čast 20. oktobra; obhajala sta ob enem tudi svoji obletnici in sicer čitalnica četrto, Sokol pa drugo. Začela se je beseda z govorom predsednika čitalničnega dr. Janeza Bleiweisa. Omenil je, kako važen da je 20. oktober za Slovence in tudi nas Slovence, ker dana nam je bila prilika osnovati si čitalnico, ktera obhaja ta dan tudi še svoj rojstni dan že četrtočas. Kako žalostno je bilo poprej, ko matni jezik v društvenem življenju skorej prav nič veljave ni imel, proti današnjemu dnevu, ko ga vidimo na častnem mestu, ktero se mu spodobi. Pisano je gledal pač protivnik, kajti ni mu bila volja privoščiti nam kaj, še „vergleichsverfahren“ ne, temuč popolnoma nas je hotel spraviti na kant, pa zastoj je bilo njegovo prizadevanje. Ko na koncu govora navdušeno slavo zakličje daritelju oktobrske diplome, presvitemu cesarju in vojvodu našemu, zapoje pevski zbor, ktereža je spremljevala vojaška godba, cesarsko pesem in „Slava“ in „Živio“—klici so doneli po vsej dvorani, ktera je bila prav natlačena ljudstva. Potem stopi na oder načelnik Sokola g. Dr. Etbin Costa. Razlaga zgodovino Sokola, koliko ovir se mu je stavilo od protivnih strani, ktere je pa vse premogel in, akoravno še le dve leti star, pridobil si je slavno ime in spoštovanje povsod, kjer koli je hodil. Da je pa Sokol tudi zvest sin matere Slave, pokazal je pri vsaki priliki, kajti dobival je častna povabila od vseh strani, tako n. pr. k 500letnici novomeški, k Slomšekovej svečanosti i. t. d. in povsod se je udeleževal v obilnem številu. Tudi s severnim svojim bratom Sokolom v Pragi ostal je vedno v ozkejši duševni zvezi in, ako se osnujejo enaka društva tudi na jugu, čaka ga lepa naloga biti mu vez med severnimi in južnimi Slovani. Poslednjič zakličje govornik: „Živila slavjanska vzajemnost, živili vsi Slovani!“ Pevski zbor zapoje „Hej Slovani“ in „Živio“—in „Slava“—klicev ni konca ne kraja. Dospeli so tudi ravno med tem govorom telegrafični pozdravi od slovenskih dijakov v Beču, od čitalnice goriske in celjske in nekterih domoljubov iz Proseka, kateri so bili sprejeti z radostnimi živio-klici. Slava!

plomi in na čast septemborskemu razglasu. Obhajala pa je v ta namen Praga ob enem trojno svečanost: 1). Vlaganje vkladnega kamna k tretjemu mostu preko Veltave, 2). vlaganje temeljnega kamna za mestno plinarno in 3). slovesno praznovanje 20. oktobra. Ker se vse to ni dalo v enem dnevu izpeljati, godile se ste prvi dve svečanosti prej ta dan.

19. t. m. me zbudi zjutraj zgodaj strel in ubrani glasovi narodne godbe. Stopim k oknu; meščanska glasba v lični svečani opravi gre mimo, budé Pražane k prihodnji slavnosti. Komej ona dobro odide, že pripiska druga in kmalo za njo tretja. Kmalo po osmi uri se je jelo ljudstvo zbirati okoli mestne hiše, ki je bila okinčana s slovanskimi, avstrijskimi in bavorskimi prapori, ker ondi se je imela ob 9. svečanost pričeti. Zopet se čuje glasba, in glej! v vojaškem redu prikoraka s poveljnikom na čelu orožena častna mestnjanska straža, konjiki in pešci, ter se vredi pred mestno hišo. Med osmo in deveto uro se je zbiralo ondi tudi pevsko društvo „Hlahol“ s prelepo zastavo in ne manj kot 36 drugih znanstvenih, obrtnijskih in rokodelskih družeb; izmed teh jih je 10 imelo tudi svoje lastne glasbe. Ura bije devet. Od Veltave se čuje strel in blizo

ropotanje voza, poveljnik zapoveduje: „Vzdejte čest“, zastave se sklonijo in glasbe zagrajo narodno himno (pesem), — pripeljal se je v kočiji s štirimi konji prevzvišeni kardinal Schwarzenberg. Pričakovali pa so visocega gospoda mestni župan z odborom, vsi najvišji uradniki, mnogo velikašev češke zemlje in glavnega mesta in veliko duhovščine. Podajo se zdaj vsi v magistratno kapelo, kjer je svetli kardinal služil sv. mašo, pri kateri so prepevali člani spevoigre narodnega gledišča češke in latinske pesmi. Po dokončanem sv. opravilu poprosi mestni župan dr. Bělsky svitlega kardinala, naj bi blagovolil blagosloviti imenitno magistratno uro, ki je zdaj dodelana. Visoki knez z veseljem v to dovoli ter pristavi še željo, „naj bi bila narodu prihodnjič veselejše in srečnejše ure!“ Po blagoslovu se vredi v resnici veličasten sprevod k novemu mostu v tej le vrsti: Prva je bila mestna častna straža v 3 oddelkih, a) ostrostrelci konjiki, b) ostrostrelci pešci in c) granatirji ali velikani, vsak oddelek s svojo lastno godbo; potem oddelek Sokolov, šolska mladina, 100 belo oblečenih deklic, pevsko društvo „Hlahol“ z zastavo, okoli 40 bogoslovcev, župniki farnih cerkvá v velikih mašnih plaščih, 3 kanoniki, namestni vladika Krejči v cerk-

veni opravi in kardinal v škrlatnem oblačilu. Ob stranéh duhovščine so imeli mestni granatirji častno stražo. Za duhovščino je šlo mestno starešinstvo, vsi viši deželske gosposke in drugi veljaki češkega glavnega mesta, in za temi na zadnje onih 36 družeb s svojimi glasbami. Pred magistratom in pri mostu so delali Sokoli red, kar je posebno lepo in pristojno ter na vsako stran posnemanja vredno. Ulice, po katerih se je med veselimi glasovi narodne godbe majestetično zibal velikanski ta sprevod, bile so marsikje z zelenjem in zastavami primerno okinčane, zlasti pa okoli mostú; povsod pa, koder je šel sprevod, bile so prodajalnice zaprte. Na primernem kraju je bila v svečani opravi razpostavljena „požarna straža“ z vsemi vozovi, drugim orodjem in lastno godbo.

(Konec pride.)

Angelj varh. To prelepo knjižico lepo priporoča tudi „Slov.“ Slovincem.

* Nedavno je umerl v Moskvi trgovec Kumanški, ki je vse svoje premoženje, 400.000 rubljev, poročil za izrejo otrok ubozih trgovcev in oskrbljevanje siromašnih trgovcev.

Potem se je začel sijajen ples, kateri je trajal do 4. zjutraj. Posebno odlikoval se je „jugoslovanski Kolo“, kterege so plesale gospodičine v krasnej jugoslovanskej obleki. In koliko krasneje so bile še naše krasotice v narodnej obleki, o tem je le en glas, zatoorej pričakujemo, da pri prvi slovesni priložnosti, kakor n. pr. 2. febr., nas bodo razveselile vse naše vrle Slovenke z narodno obleko. Rad bi bil videl ta večer znanega nekdanjega pisuna „Laibacherice“, ki je vedno trobil, da, kar ima Ljubljana lepega, zbira se le v nemški kazini. Pač debelo bi bil gledal in se prepričal, kako malo je on videl ali pa le videti hotel! Tega se pač vsakdo lahko prepriča pri vsaki priložnosti, da prav žlahtne in krasne rožice rastejo na našem vrtičku.

Pristavljam še to, da se je praznoval tudi v gledišču — in sicer, kakor sem zvedel, v veliko jezo naših nemškutarčekov — 20. oktober. Igrala se je iz domače zgodovine posneta žaloigra: „Propad Metula“, ktero je (v nemškem jeziku) spisal Ljubljančan g. Pen. Gledišče je bilo tako polno, kakor še nikoli poprej, in z veliko pohvalo je bila sprejeta igra, ktera je prav v narodnem duhu pisana. Več o tej igri pišem morebiti pri priliki.

Iz Črnomlja 21. okt. A. D. (Nesreče. Kdo jih je kriv, mošt ali most? Letošnje vino in nizka mu cena.) Očiten dokaz, da se z letošnjim moštom ni šaliti, doživeli smo te dni v Črnomlju. Dva šivanjarja nalezla sta se ga bila v nedeljo v neki krčmi unstran mosta. O 1/2 11 zvečer sta se čez most domu guncala, ovagnila in — oba v Lahinjo štrbonknila. Ljudje iz bližnje Pl. hiše, zaslišavši klicanje na pomoč, so hitro pritekli in srečno enega iz vode izvlekli ki se je z obema držal babe (mostovega stebra) in se branil, kolikor je mogel, da ga ni voda odnesla. Iskali so potem tudi drugega, in če bi bili pravi možje, ne bi bili nehali, dokler ga ne bi bili našli in mrtvega ali živega z vode izvlekli. Toda ko ga niso mogli brzo najti niti kacega glasu od njega zaslišati, pustili so ga pa šli totam. Milo je bilo slišati rešenega, takrat že iztreznjenega žnidarčeka, kako je na mostu žaloval po svojem utopljenem tovaršu: „Sigismund, mein Bruder! wo bist du? wo bist du? Ach, die Wellen — die grausamen — die haben dich verschlungen! — Drugo jutro našli so mrtvega na bregu Lahinje. Kacih sto korakov niže ga je bila voda zanesla. Parali ga niso. Reklo se je, da ni potreba. — Zvonilo mu tudi nič ni razun mrtvaškega zvončeka. — Ali najbolj napak bilo je to, da se utonjenega krojača, ki ni imel razun svoje šivanke menda nikakovega premoženja, ni živa duša usmilila in ga pod streho vzela, marveč da je do treh popoldan na bregu Lahinje ležal tak, kakoršnega so iz vode izvlekli. Takrat še le je prišel vojniški cerkovnik s svojimi voliči in ga v mrtvašnico odpeljal. Drugo jutro so njegovi prijatelji poskrbeli, da se je spodobno s sv. mašo pokopal. — Eni trdijo, da te nesreče ni toliko kriv letošnji mošt ko črnomljski most, ki je res v tako žalostnem stanu, da se Bogu smili! Lehko bi čitateljem „Slovenčevim“ povedal, kako se je že marsikdo pri njem ponesrečil in v najhujši zimi z vozom in konji v mrzli Lahinji se okopal. Prav bi torej bilo, da se ne bi skrbelo le za pobiranje mostnine, ampak tudi za popravljanje mosta, kterege je tako kravvo potreben. — Pa naj povem še drug slučaj, ki se je dogodil več ko tri ure daleč od črnomljskega mosta. Visoko nad Kolpo, v preloški fari, tam kjer je enkrat neki neprijatelj Hrvatov zaklical: „Tukaj je na kraji Božjega,“ je enega Hrvatov novi mošt tako prevaril, da se je domu zibaje spatknil in padel tako, da ni mogel več vstati. Hrvatje so prišli in mrtvega preko lepe Kolpe domu odpeljali. — Bati se je, da se bode še marsikaj tako žalostnega slišalo, če se ne bodo ljudje varovali letoš-

njega — glavoseka. — Kakor drugod ga tudi v naših krajih ni toliko, kolikor smo se ga nadjali, nego polovico manj. Zato je pa toliko boljše. Vendar se dobi zavoljo pomanjkanja denarjev avst. vedro po 5 gld. in še bolji kup. To je žalostno! Če bi kdo z vodo imel toliko posla in toliko muke, ko z vinom, preden ga pridela in v sod spravi, dal bi jo težko po tako nizki ceni. Ali kaj se če? Frankar hoče imeti novce in sila — kola lomi! Blažena Würtemberška, kjer pride, kakor piše „Vatld“, avstr. vedro letošnjega na 20 do 30 gld. — To je znamenje, da so tamošnji vinogradniki premožni, da jim ni sila letošnje žlahtne kapljice pod nič dajati, in da se tudi kupcev s polnimi mošnjicami ne manjka, ki se te visoke cene ne ustrašijo; sicer ne bi tako visoka cena mogoča bila, če je tudi würtemberžan kaj bolji od našega.

Iz Tersta. §. — V naglici pišem par verstic. 5. novembra bo za nas kaj imeniten dan. Volili se bodo mestni svetovavci, ki so ob enem tudi deželni poslanci. Da bi se volilci tega dobro spominjali in volili možé, ki so zvesti cesarju in goreči za slovenski narod, — pravi pošteni na vse strani! Imejte, za Boga, Teržačani to pred očmi! Priporočamo vam pa te le možé, da jih volite. Ti so: Fr. Fegic, Lor. Godina, Jan. Nabergoj, Jož. Primožič Ed. Sorč, Andr. Zorman. — Volite jih!

Ptuje dežele.

Iz tužne Bosne nam dohajajo vedno žalostni glasi. Bosanska „raja“ živi v stiskah in umerje v stiskah, da bodi večnemu Bogu potoženo! Tlačji jo deželska, tlačji jo duhovska gosposka. Kdaj jej bode vendar napočila zlatorumena zora boljših in srenejših dni! Morda zdaj, ko je njen stari in zlobni sovražnik in tlačitelj, lord Palmerston, oči za zmirej zatislil in šel po zaslužen plačilo svojih del? Upanje je; ali se bode pa tudi spopolnilo in ne spet po vodi splaval, kdo ve in je nam porok za to? Turška vlada je sicer prepovedala, bosanskej raji cerkvene davke svojevoljno nakladati, ker jej je naložila postavno davščino. Ali kaj velja na Turškem postavnost? Kdo se meni zanjo? Da je res tako, kaže nam sami bosanski poglavar, Osman paša. Dovolil je namreč gerškemu škofu, da sme prostovoljno od bosanskih kristjanov davke pobirati, kar tudi brez usmiljenja v djanju izpeljuje. Da bi pa lože svoj namen dosegel, morajo njegovi popje ali duhovniki z lece ljudstvu oznanovati ter ga opominjati, naj se temu ne ustavljajo in naj radovoljno dajejo, kar se od njih tirja. Vendar pa, da bravci Slovenčevi sami vidijo in sodijo, kako se tu počenja in govori, podamo jim govor, ki ga je nek pop pri tej priliki govoril. Glasi se tako le: „Vi mladi, pazite na svoje govorjenje, ker ste za to odgovorni! Mladi mora starejšemu roko poljubiti, a vsi jo moramo svojemu metropolitu ali nadškofu. Časnikom nikar nič ne verjemite. Škofje ne zbirajo denarja záse. (?) Časniki le obrekujejo Osman-paša. On, kakor vsi Turki, delajo le dobro (!). Bodite pa dobri in pametni kristjani ter se ne dajte zapeljati Černogorcem. Sultan, vaš cesar in gospod, more tudi v Cetinju turški barjak (bandero) razviti, ali on noče tega (?!). Glejte, po vseh černogorskih mejnikih so nastavljeni turški tabri in kmalo se bo reklo od Černogorcev: Bili so (!). Obvaruj nam Bog Sultana, — drugega nam ni treba. Ne berite časnikov, ker ti le čer-nijo Turke in nimajo nobenega družega namera. V Avstriji niso dobri kristjani, Serbi pa so krivoverci, ki nič vedeti nočejo od posta in molitve. Ne berite tudi nobenih bukev, in dobro bode za vaše dušice, — jaz že ne berem nobenih, dá, še od njih imena nočem nič slišati in vedeti!“ — Iz tega govora pač lahko vsak zve, kako lju-

beznjivi in skerbni so ti dušni pastirji in kako žalostno in grenko je še vedno stanje bosanske raje! Da bi skorej drugače bilo!

Merode, papežev minister vojaštva, je odstavljen. Nadjajo se važnih (?) sprememb.

Razne novice.

* Soška železničina čerta je zmerjena, piše „U. G.“; v kratkem bo načrti dodelani. Viši inženir Semrad se konkurence pontabelske čerte ne boji. —

* V Londonu je po zadnjem uradnem pregledu 730 tiskarnic, 280 kamnopicnic (litografij), 540 svetlopicsev ali fotografov, 40 rezbinih ali ksilografskih zavodov, 390 bukvoveznih tovarnic, 760 bukvarnic in 110 papirnic.

* Po „Prager-Ztgi“ potrebuje se za l. 1866 za avstrijsko vojsko 85.000 novincev, katerim se prišteva tudi 306 mladenčev iz vojaških rejenišč. Na češke kraljestvo jih spada izmed teh 12.452.

* Čujte, kaj pravi angleški pisatelj Buckle v svoji obširni knjigi: History of Civilization in England l. 1865 v nemškem slovtvu. On piše med drugim tako le: „Nemško bistroumje, spodbadano po francoskem v polovici 18. stoletja, doseglo je nagloma neko visokost, ali bilo je nepravilno (nenaravno) razvito in delavnost njegova bolj pospešena, nego je zahtevala tedanja izobrazenost nemške dežele. Iz tega izvira, da ni naroda v Evropi, pri katerem bi nahajali tak razloček med učenimi in neučeni, kakor na Nemškem. Nemški modrijani imajo tako učenost in tako obširne misli, da so po teh postavljeni na čelo izobraženega sveta. Nemško ljudstvo je pa pri vsem tem bolj babjeverno, bolj praznih misli, bolj nevedno in nesposobno voditi samo sebe, nego prebivavci Francoske ali Angleške. Ta razloček med učenjaci in nižim ljudstvom pa prihaja od tod, ker se prvi niso po naravni poti razvijali in se tedaj njih učenost naroda nič prijeti ni mogla. Zategadel so pa tudi učenjaci na Nemškem tako deleč pretekli narod nemški v vedah in znanju, da med njimi in narodom ni nobenega sočutja ali simpatije in skoro da so si popolnoma tuji. Imenitni nemški pisatelji se ne obračajo sè svojo učenostjo na svoj narod, temuč le eden na drugega. Njihov jezik je sicer prav krepek, pa tako težek, tako ume-ten, tako poln zamotanih stavkov, da ga niže ljudstvo prav nič ne razumeva. To pa dela se ve da še večo zaviro, da so si učnjaki in prosti narod kakor tuji in da je zanj vsa učenost in znanje, kakor bi ga ne bilo. — Tako angleški pisatelj o nemških učnjacij, in kaže se, da ne maha po vetru in da govori, kakor je sploh res. Naši nemški sosedje in njihovi polbratje nemškutarji naj bi pač to preudarjali in iz svojega očesa potegnili bruno, predno se prederznejo slovenskemu narodu kaj očitati, naj bo kar hoče. Ne gre nam pa tudi Nemcev nasledovati: Narod se more le po domače, le na svoji narodni podlagi izomikati; če tega ni, ostane pri vsej sijajni učenosti njegovih učnjakov le tumpast, sirov narod. Sapienti sat!

Duhovske zadeve.

Goriška nadškofija: G. Jan. Likar gre za kaplana v Bovec, g. Ant. Lazar v Serpenico, g. Fr. Stepančič v Dornberg, g. Jož. Kavčič v Lučnik, g. Jan. Ferfolja v Verzo v Kampolungu, in g. And. Makarovič v Kanal za 2. kapl. G. Fr. Kodermac je postal korni vikar in ital. pridigar v Gorici. — Sveto leto je od zadnje nedelje po binkoštih do pervega božičnega praznika t. l.

Ljubljanska škof.: G. Fr. Tavčar gre za kapl. v Kamnik, g. Ign. Bem v Dobropolje in g. Jož. Smerekar v Šentvid pri Ljubljani.

Sveto leto je od 15. novembra do 15. decembra t. l.